

วิชาสังคมศึกษา

รหัสวิชา ส 22101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สาระการเรียนรู้ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ครูรัตติยา ธีระเผ่าพันธ์

โรงเรียนวัดท่าไทร(ดิตถานุเคราะห์)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

พลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

พลเมือง หมายถึง ประชาชน ชาวประเทศ ราษฏร

วิถี หมายถึง สาย แนว ทาง ถนน

ประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองที่ถือมติของประชาชนเป็นใหญ่ หรือถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

“พลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย” หมายถึง

พลเมืองผู้ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรม

มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

หลักการทางประชาธิปไตย

1.

หลักอำนาจอธิปไตย
เป็นของประชาชน ประชาชน
มีอำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ

3.

หลักนิติธรรม การนำหลักกฎหมาย
มาเป็นเกณฑ์บังคับใช้
เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม

6.

หลักเหตุผล การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ
หรือยุติข้อขัดแย้งในสังคม

2.

หลักความเสมอภาค ประชาชนทุกคน
จะมีความเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพ
และหน้าที่เสมอภาคกัน ไม่มีการแบ่งชนชั้น
หรือการเลือกปฏิบัติ

4.

หลักประนีประนอมการลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี
ด้วยการผ่อนปรนให้แก่กัน

5.

หลักการยอมรับเสียงข้างมาก
การยอมรับเสียงส่วนมากในการตัดสินใจขัดแย้ง
ในสังคมและรับฟังข้อคิดเห็นของเสียงส่วนน้อย

7.

หลักความรับผิดชอบ ประชาชนในสังคม
มีการรับผิดชอบต่อส่วนรวม

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

1.

เคารพกฎหมาย
และกฎระเบียบของสังคม

2.

กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3.

มีจิตสาธารณะ
เห็นแก่ประโยชน์
ของส่วนรวมเป็นหลัก

4.

มีคุณธรรม
จริยธรรมในการดำเนินชีวิต

5.

ซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพ
ทำงานอย่างเต็มกำลัง
ความสามารถ

6.

ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
ต่อตนเองและสังคม

เคารพกฎหมาย
และกฎระเบียบของสังคม

มีเหตุผล

มีจิตสาธารณะ

มีคุณธรรม
ในการดำเนินชีวิต

ซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพ

ใช้เวลาว่างให้เกิด
ประโยชน์

แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย

1.

ชุมนุมโดยสันติ
ปราศจากอาวุธและความรุนแรง

2.

รวมตัวจัดตั้งกลุ่มอาชีพ
สมาคม สหภาพ และสหกรณ์

3.

จัดตั้งพรรคการเมืองต่าง ๆ

4.

มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ
การใช้อำนาจของรัฐ

5.

เข้าร่วมกิจกรรม
ส่งเสริมประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

1.

บำเพ็ญ
สาธารณประโยชน์

2.

มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น
ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเท่าเทียม

3.

เข้าร่วมกิจกรรม
ที่มีประโยชน์ทางสังคม
หลีกเลี่ยงอบายมุขต่างๆ

4.

อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี
ภูมิปัญญาท้องถิ่น
และถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสังคม

กฎหมายในชีวิตประจำวัน

กฎหมาย คือ ข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุม
ความประพฤติของบุคคลในสังคมให้ปฏิบัติตามหรือควรจะทำปฏิบัติตาม
หากมีการฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษ

ความสำคัญของกฎหมาย

1.

สร้างความเป็นระเบียบ
และความสงบเรียบร้อย
ให้กับสังคมและประเทศชาติ

2.

ก่อให้เกิดสิทธิเสรีภาพ
และผลประโยชน์ของประชาชน
ในประเทศ

3.

เป็นเครื่องมือในการ
สร้างความสำเร็จก้าวหน้า
ให้กับประเทศชาติ

4.

เป็นหลักที่รัฐบาลยึดถือ
เป็นแนวทางในการบริหาร
ประเทศ

5.

เป็นหลักในการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของประชาชน

Note : บิดาแห่งกฎหมายไทย
คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์

กฎหมายในชีวิตประจำวัน

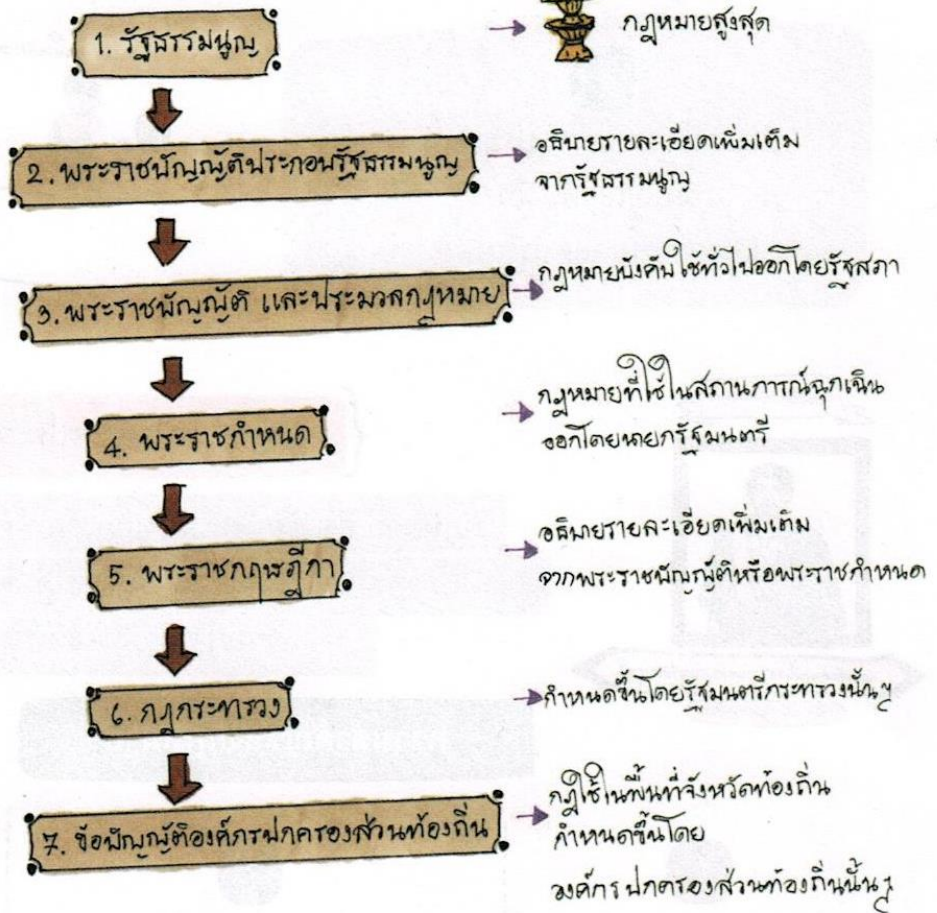
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์

บิดาแห่งกฎหมายไทย

ลำดับศักดิ์ของกฎหมาย

รัชกาลที่ 10
ตราชั้นโดย
พระมหากษัตริย์

ตราชั้นโดย
หน่วยงานของรัฐ

ประเภทของกฎหมาย

1. แบ่งตามระบบกฎหมาย

1.1 กฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร
กฎหมายที่มีระบบการจดบันทึก
ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการนิติบัญญัติ
หรือออกกฎหมายโดยฝ่ายบริหาร ได้แก่
รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ
พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา
กฎกระทรวง

1.2 กฎหมายไม่เป็นลายลักษณ์อักษร
กฎหมายที่ไม่ได้มีการจัดทำเป็น
ลายลักษณ์อักษร ไม่มีการจัดหมวดหมู่
หรือมาตรา อาจเป็นบันทึกความจำ
ตามขนบธรรมเนียมเดิมที่ใช้มานานแล้ว

2. แบ่งตามลักษณะการใช้กฎหมาย

2.1 กฎหมายสารบัญญัติ
กฎหมายที่บัญญัติเรื่องสิทธิ หน้าที่
และความรับผิดชอบของบุคคล ได้แก่
ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติต่าง ๆ
และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.2 กฎหมายวิธีสบัญญัติ
กฎหมายที่บัญญัติถึงวิธีปฏิบัติ
หรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการยุติข้อพิพาท
ที่เกิดขึ้นตามกฎหมายสารบัญญัติ เช่น
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นต้น

3. แบ่งตามความสัมพันธ์ของคู่กรณี

3.1 กฎหมายเอกชน
เป็นกฎหมายที่มีความสัมพันธ์
ระหว่างเอกชนกับเอกชน
ได้แก่ กฎหมายแพ่ง
ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3.2 กฎหมายมหาชน
เป็นกฎหมายที่มีความสัมพันธ์
ระหว่างเอกชนกับรัฐ เช่น
รัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง
กฎหมายอาญา เป็นต้น

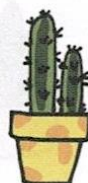
3.3 กฎหมายระหว่างประเทศ
เป็นกฎหมายที่มีความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐ
หรือรัฐกับองค์กรระหว่างประเทศ ใช้ในกรณีเกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น กฎหมายการส่งผู้ร้ายข้ามแดน
กฎหมายการแบ่งแยกดินแดน เป็นต้น

4. แบ่งตามสภาพบังคับของกฎหมาย

4.1 กฎหมายอาญา
เป็นกฎหมายที่กำหนดลักษณะ
ของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิด
หากผู้ใดกระทำความผิดต้องได้รับโทษ
ตามกฎหมาย ซึ่งได้แก่ ประหารชีวิต
จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน

4.2 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์
เป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิ หน้าที่
และความรับผิดชอบระหว่างเอกชน
หากผู้ใดไม่ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์
ที่กฎหมายกำหนดจะต้องชดใช้
ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย

กระบวนการตรากฎหมาย

ผู้มีสิทธิ์เสนอร่างกฎหมาย

- 1. **คณะรัฐมนตรี**
- 2. **สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร**
- 3. **ศาลหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ**
- 4. **ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คน**

กระบวนการในการตรากฎหมาย

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สมาชิกวุฒิสภา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว

บัตรประจำตัวประชาชน

เอกสารที่ราชการออกให้เพื่อแสดงความเป็นคนไทยของผู้เป็นเจ้าของบัตร โดยสามารถยื่นคำขอต่อเจ้าหน้าที่ออกบัตรภายในระยะเวลา 60 วัน นับแต่วันที่มียอายุ 7 ปีบริบูรณ์ รายละเอียดบนบัตรจะประกอบด้วย เลขประจำตัว ชื่อและชื่อสกุล วันเกิด ศาสนา ที่อยู่ วันออกบัตรและวันหมดอายุ และภาพถ่ายของเจ้าของบัตร บัตรประจำตัวประชาชนนี้มีอายุ 8 ปี เมื่อบัตรหมดอายุ ต้องยื่นคำขอมีบัตรภายใน 60 วัน ก่อนวันหมดอายุ หากพ้นกำหนดมีโทษปรับไม่เกิน 100 บาท

หลักเกณฑ์ในการขอมีบัตรประจำตัวประชาชน

1. เป็นผู้มีสัญชาติไทย
2. อายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 70 ปีบริบูรณ์
3. มีภูมิลำเนาหรือชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในท้องถิ่นนั้น

การหมั้น

การทำสัญญาระหว่างผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายว่าจะให้ลูกสมรสกันในอนาคต ซึ่งมีเงื่อนไขดังนี้

1.

การหมั้นจะทำได้
เมื่อฝ่ายชายและฝ่ายหญิง
ต้องมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป

2.

ฝ่ายชายจะต้องมอบของหมั้น
ให้ฝ่ายหญิง ส่วนสินสอดจะมอบให้
บิดามารดาของฝ่ายหญิง

3.

ผู้เยาว์จะทำการหมั้นกันได้ต้อง
ได้รับความยินยอมจากบิดามารดา

4.

ถ้าฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงที่เป็นคู่หมั้น
ไม่ยอมทำการสมรสโดยไม่มีเหตุที่จะอ้าง
ตามกฎหมายได้ ถือว่าคู่หมั้นฝ่ายนั้น
ผิดสัญญาหมั้น

การสมรส

การที่ชายและหญิงตกลงที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกันฉันสามีภริยาตามกฎหมาย โดยต้องมีการจดทะเบียนสมรสกันจึงจะถือเป็นสมบูรณ์ ซึ่งมีเงื่อนไขดังนี้

1.

ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ต้องมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และต้องได้รับการยินยอม จากบิดามารดาทั้งสองฝ่าย

2.

การสมรสอาจทำได้ก่อนทั้งสองฝ่าย อายุ 17 ปีบริบูรณ์ โดยศาลเห็นสมควร เช่น เกิดการตั้งครรภ์

3.

ผู้ต้องห้ามในการสมรส คือ ชายหรือหญิงที่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือเป็นญาติทางสายโลหิต หรือมีคู่สมรส ของตนเองอยู่ก่อนแล้ว

4.

ผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม สามารถสมรสกันได้ แต่การเป็น ผู้ปกครองกับลูกจะสิ้นสุดทันที

5.

การสมรสจะสิ้นสุดเมื่อคู่สมรส เสียชีวิต จดทะเบียนหย่า หรือศาลตัดสินให้หย่า

6.

การสมรสครั้งใหม่จะทำได้ เมื่อการสมรสครั้งแรกสิ้นสุดไปแล้ว ไม่น้อยกว่า 310 วัน ยกเว้นสมรส กับคู่สมรสเดิม หรือมีลูกระหว่างนั้น หรือศาลอนุญาตให้สมรสได้

Note : ทรัพย์สินคู่สมรส แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สิ้นส่วนตัว เป็นทรัพย์สินก่อนสมรส เช่น ของหมั้น เครื่องมือประกอบอาชีพ และสินสมรส เป็นทรัพย์สินระหว่างสมรส เช่น เงินเดือน ค่าเช่าหรือดอกเบี้ยจากทรัพย์สินส่วนตัว รวมทั้งทรัพย์สินจากมรดกที่ระบุว่าเป็นสินสมรส

การรับรองบุตร

1.

บุตรชอบด้วยกฎหมายเป็นบุตรที่เกิดจากบิดามารดาที่ได้จดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมาย

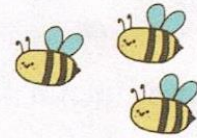
2.

บุตรนอกกฎหมาย เป็นบุตรที่เกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ซึ่งถือว่าเป็นบุตรนอกกฎหมายของบิดา แต่เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของมารดา

3.

บุตรบุญธรรม เป็นบุตรของผู้อื่น แต่รับมาเป็นบุตรด้วยการจดทะเบียน โดยผู้รับบุตรบุญธรรม ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และต้องมีอายุมากกว่าบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี

ทายาท

1.

ทายาทโดยธรรม มี 6 ลำดับ ดังนี้

2.

ทายาทโดยพินัยกรรม คือ บุคคลที่จะได้รับมรดก ตามที่เจ้าของมรดก ระบุไว้ในพินัยกรรม

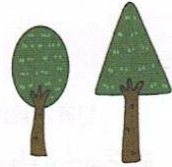

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประเทศ

ภาษีอากร

ภาษีอากร เป็นสิ่งที่รัฐบาลเรียกเก็บจากประชาชน เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยผู้เสียภาษีอากรจะไม่ได้รับสิ่งตอบแทนโดยตรง

1.

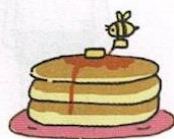
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นภาษีที่เรียกเก็บจากบุคคลผู้มีรายได้ตามกฎหมายที่กำหนด ซึ่งจะต้องยื่นชำระภายในเดือนมกราคม ถึงมีนาคมของปีถัดไป ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ได้แก่ บุคคลธรรมดา บุคคลได้รับมรดกตามพินัยกรรม ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีโชนิติบุคคล และกองมรดกที่ยังไม่ได้แบ่ง

2.

ภาษีเงินได้นิติบุคคล เป็นภาษีอากรที่เรียกเก็บจากเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

3.

ภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นภาษีที่เรียกเก็บจากสินค้าและบริการในอัตราร้อยละ 7

กฎหมายแรงงาน

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7)
พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายความคุ้มครองลูกจ้างให้ได้รับความเป็นธรรมจากนายจ้าง
การใช้แรงงานทั่วไป มีข้อกำหนดดังนี้

1.

นายจ้างต้องปฏิบัติต่อลูกจ้าง
อย่างเท่าเทียมกัน
ทั้งชายและหญิง

2.

ระยะเวลาทำงานใน 1 วัน
ต้องไม่เกิน 8 ชั่วโมง

3.

การทำงานล่วงเวลา
ต้องได้รับความยินยอม
จากลูกจ้างก่อน

4.

มีวันหยุดประจำสัปดาห์
ไม่น้อยกว่า 1 วัน
และระยะห่างไม่เกิน 6 วัน

5.

ลูกจ้างมีสิทธิในการลา
ซึ่งการลามีหลายประเภท เช่น
ลาป่วย ลากิจธุระส่วนตัว
ลาพักร้อน ลาคลอดบุตร เป็นต้น

6.

ค่าจ้างต้องจ่ายเป็นเงินเท่านั้น
และต้องจ่ายไม่น้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำ

การใช้แรงงานหญิง
มีข้อกำหนดดังนี้

1. ห้ามลูกจ้างหญิงทำงานที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือร่างกาย
2. ห้ามนายจ้างใช้ลูกจ้างหญิงมีครรภ์ทำงานในระหว่างเวลา 22.00-06.00 น.
3. ห้ามนายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างหญิงเพราะเหตุมีครรภ์
4. ลูกจ้างหญิงที่มีครรภ์มีสิทธิขอให้นายจ้างเปลี่ยนงานเดิมเป็นการชั่วคราวก่อนหรือหลังคลอดได้
5. ห้ามนายจ้างล่วงละเมิดทางเพศลูกจ้างหญิงหรือเด็ก

การใช้แรงงานเด็ก
มีข้อกำหนดดังนี้

1. ห้ามนายจ้างจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เป็นลูกจ้าง
2. การจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นลูกจ้าง นายจ้างต้องแจ้งต่อพนักงานตรวจแรงงานภายใน 15 วัน และแจ้งการสิ้นสุดการจ้างงานภายใน 7 วัน
3. ห้ามนายจ้างใช้ลูกจ้างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานในระหว่างเวลา 22.00-06.00 น.
4. ห้ามนายจ้างใช้ลูกจ้างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานล่วงเวลา
5. ห้ามนายจ้างใช้ลูกจ้างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานที่เป็นอันตราย เช่น งานเกี่ยวกับสารเคมีอันตราย งานหลอม หล่อ หรือริดโลหะ เป็นต้น
6. ห้ามนายจ้างใช้ลูกจ้างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม เช่น โรงฆ่าสัตว์ สถานการพนัน สถานบันเทิง เป็นต้น

